

ураховує людський фактор, який забезпечує можливість управління перерозподілом і зниженням інвестиційних ризиків. Хеджування ґрунтується на використанні похідних цінних паперів для фіксації ціни і є високоефективним механізмом зменшення можливих фінансових втрат при настанні ризикової події.

Диверсифікація як поняття визначає процес розподілу коштів, що інвестуються, між різними об'єктами капіталовкладень, які безпосередньо не пов'язані між собою [8, с. 43]. Диверсифікація є найбільш обґрунтованим і найменш витратним методом зниження ступеню ризику. Система відрахувань на непередбачувані обставини характерна як для інвестиційних фондів, так і для підприємств корпоративного сектору. Резервний (страховий) капітал створюється господарськими товариствами згідно з діючим законодавством і статутних документів (у розмірі, встановленому засновницькими документами, але не менше 25 % статутного капіталу). Щорічний розмір відрахувань до резервного капіталу також встановлюється засновницькими документами, але не може бути меншим за 5 % суми чистого прибутку.

Найбільш розповсюдженим методом зниження ступеня ризику є страхування ризику, в основі якого лежить розподіл розміру можливих втрат між усіма учасниками. Страховий захист може здійснюватись за такими групами ризиків: ризики, пов'язані зі зміною ринкової кон'юнктури, надійності партнерів по інноваційному проекту; ризики, які мають природний характер: пожежі, стихійні лиха та інші; специфічні ризики (технологічні та ризики, пов'язані із захистом інтелектуальної власності). Сутність страхування полягає в тому, що інвестор готовий відмовитися від частини своїх доходів, щоб уникнути ризику, тобто він готовий заплатити за зменшення ступеня ризику. Визначення страхової суми та страхового платежу, який підлягає сплаті за договорами страхування інвестиційних ризиків, страховики мають дотримуватися законодавства. Зокрема, Законом України "Про страхування" визначено, що одним із видів добровільного страхування може бути страхування інвестицій та фінансових ризиків, серед видів обов'язкового страхування вказується страхування цивільної відповідальності інвестора, в тому числі шкоди, заподіяної довкіллу, здоров'ю людей. Законом України "Про інвестиційну діяльність" встановлено, що інвестиції можуть, а у випадках, передбачених законодавством, мають бути застраховані. Страховою вартістю підприємницького ризику є сума збитків від підприємницької діяльності,

які страхувальник поніс би при настанні страхового випадку. Тому в процесі управління ризиками підприємства, пов'язаними з їхнім зовнішнім страхуванням, основна увага повинна бути приділена узгодженню розміру страхових платежів. Цей розмір визначається такими факторами: розміром страхової суми, що відшкодовується; загальним періодом страхування; страховими тарифами (при добровільному страхуванні ці тарифи розробляє страхова компанія).

Висновки. Отже, управління ризиками діяльності інвестиційних фондів у корпоративній сфері є необхідною складовою ефективного розвитку вітчизняних підприємств, а використання різноманітних методів мінімізації ризиків дозволяє істотно знизити розмір можливих фінансових втрат як підприємства, так і інвестиційного фонду в умовах політичної та економічної нестабільності та частоті зміни кон'юнктури ринку.

Перспективи подальших розробок у цьому напрямку. Подальші дослідження з даної проблематики мають проводитись у напрямі пошуку додаткових механізмів стимулювання розвитку інвестиційної діяльності, активізації розвитку інвестиційних фондів шляхом удосконалення законодавчого забезпечення та підвищення довіри населення до використання фінансових інструментів. Розвиток інвестиційних фондів в Україні, пошук шляхів зниження ризиків інвесторів і підвищення популярності інвестиційних фондів серед населення є передумовою покращення економічного становища України та оновлення більшості галузей національної економіки.

1. *Базилевич В. Д.* Ринкова економіка: основні поняття і категорії / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – К., 2008. 2. *Вітлінський В. В.* Ризик у менеджменті / В. В. Вітлінський, С. І. Наконечний. – К., 1996. 3. *Горовий Д. А.* Сутність та класифікація ризиків інвестиційної діяльності / Д. А. Горовий // Коммунальное хозяйство городов : науч.-технич. сб. – Х., 2007. – № 75. 4. *Євтушевський В. А.* Тенденції розвитку інвестиційних фондів у корпоративній сфері України / В. А. Євтушевський, А. М. Букало // Теоретичні та прикладні питання економіки : зб. наук. праць. – К., 2010. – Вип. 21. 5. *Івченко І. Ю.* Економічні ризики : навч. посіб. / І. Ю. Івченко. – К., 2004. 6. *Камінський А. Б.* Моделювання фінансових ризиків : [монографія] / А. Б. Камінський. – К., 2006. 7. *Крупка М. І.* Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України / М. І. Крупка. – Львів, 2001. 8. *Машина Н. І.* Економічний ризик і методи його вимірювання: навчальний посібник / Н. І. Машина. – К., 2003. 9. Про інвестиційні фонди та інвестиційні компанії : Указ Президента України від 19 лютого 1994 р. № 55/94 // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 6. 10. *Уотшем Т. Дж.* Количественные методы в финансах / Т. Дж. Уотшем, К. Паррамоу; [пер. с англ.]. – М., 1999. 11. *Englund P.* Operation and Regulation of Financial Markets [Electronic resource] / P. Englund. – Stockholm. – 2009. – Access mode to a resource: <http://www.people.hbs.edu/merton/operationregulation.pdf>.

Надійшла до редколегії 03.09.2010

Д. Черваньов, д-р екон. наук, проф., чл.-кор. АПН України,
І. Горбась, асист.

ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРОВАНІХ ОБ'ЄДНАНЬ ПІДПРИЄМСТВ У ПРОМИСЛОВОСТІ

Досліджено особливості формування об'єднань підприємств у промисловості (на прикладі галузі будівельної кераміки). Проаналізовано організаційні форми інтеграції вітчизняних підприємств на основі вертикальної технологічної співпраці.

The article deals with features of forming enterprises' associations (on the example of building ceramics industry), the organizational forms of domestic enterprises' integration on the basis of vertical technological cooperation.

Постановка проблеми. Посилення глобалізації світової економіки стимулює країни до активної участі в інтеграційних процесах. Поява та швидке становлення нових індустріальних країн обумовлює специфічні вимоги до формування й розбудови напрямків і шляхів розвитку інших країн-учасниць світового економічного простору. За теперішніх умов зростання реального сектору національної економіки не можливе без ґрунтовної модернізації промислового комплексу.

Тривалі кризові явища в економіці суттєво обмежують резерви виробничого зростання та розвитку вітчизняної промисловості. А тому значної уваги потребують дослідження можливих способів більш ефективного використання наявних виробничих потужностей та отримання додаткових синергічних ефектів на цій основі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливостям інтеграційних процесів у сучасній економіці присвячені численні наукові дослідження.

Інтеграція розглядається в двох аспектах: у межах міжнародної діяльності підприємств (зовнішньоторгівельних відносин) як наслідок глобалізації світової економіки (роботи В. Гейця, І. Єгорова, О. Алімова, Ю. Бажала, Л. Федулової та ін.), а також як одна з основних форм реалізації диверсифікованої корпоративної стратегії підприємства (дослідження О. Аронова, М. Корінська, М. Миньківської, В. Андрійчука та ін.). Авторами досліджується й ґрунтовно аналізується проблематика формування та функціонування цілісних інтегрованих структур в умовах глобалізації, їх роль та вплив на національні економіки окремих країн.

Невирішені раніше частини загальної проблеми.

Переважає більшість зазначених досліджень стосується міжнародної діяльності підприємств та орієнтації на зовнішній ринок. Решта досліджень зосереджуються на стратегічному аналізі переваг і недоліків інтеграції, як форми реалізації стратегії диверсифікації, для конкретного підприємства в межах його портфеля продуктів і/або видів діяльності. Значно менше уваги присвячується проблемам інтеграції у виробничій сфері, створенню виробничо-технологічних об'єднань на основі кооперації та співробітництва. Більш глибокого дослідження потребують питання виробничо-технологічної та комерційної інтеграції вітчизняних підприємств у межах національної економіки.

Формулювання завдань та цілей статті. Метою статті є визначення основних видів і форм інтеграції та співпраці вітчизняних промислових підприємств (на прикладі галузі будівельної кераміки).

Виклад основного матеріалу. Однією з найбільш динамічних галузей, за темпами зростання та інвестиціями у виробництво, з кінця 1990-х рр., є галузь будівельної кераміки, яка є складовою будівельного комплексу країни і відноситься до промисловості будівельних матеріалів. Вона об'єднує підприємства з видобування натуральної природної сировини і виробництва грубої кераміки (цегли, дренажних і каналізаційних труб, черепиці); керамзиту; кислототривких і вогнетривких виробів; санітарної кераміки; плиток керамічних (оздоблювальних, облицювальних, фасадних, для підлоги і стін).

Загальна кількість промислових підприємств даної галузі, що виробляють неметалеву мінеральну продукцію протягом 2001–2007 рр. зроста майже на 30 % (з 2 941 до 3 799 підприємств відповідно). Інвестиції в основний капітал підприємств галузі за зазначений період збільшилися у 20 разів: з 322 млн грн до 6 606 млн грн у фактичних цінах. У структурі інвестицій 71 % (4 717 млн грн) склало переоснащення і реконструкція діючих підприємств, будівель і споруд, і 29 % (1 889 млн грн) – нове будівництво. Обсяги виробництва керамічної плитки у період з 1995–2008 рр. збільшилися у 5 разів – з 8 млн м кв. до 41 млн м кв. відповідно [1].

Розміщення підприємств галузі обумовлюється сировинними базами: Донецька і Дніпропетровська області, Вінницька і Житомирська, Закарпатська, Хмельницька, Кіровоградська, Причорномор'я та Приазов'я, що визначає її територіальну структуру (табл. 1) [2].

Таблиця 1

Виробники керамічної плитки за регіонами України у 2009 р.

Назва підприємства *	Регіон
ТОВ "АТЕМ" (27 %)	м. Київ
ЗАТ ПП "Піастрелла-К" (11 %)	м. Київ
ДП ТОВ "Агромат-Декор"	м. Київ
ДП ТОВ "Церсаніт Україна"	Житомирська обл.
ЗАТ "ІнтерТайл"	Житомирська обл.
ЗАТ "Львівський керамічний завод"	Львівська обл.
ТОВ "Карпатська кераміка"	Івано-Франківська обл.
ТОВ "АВАНТ"	м. Ужгород
ЗАТ "Харківський плитковий завод" (34 %)	м. Харків
ЗАТ ПП "Інтеркерама"	Дніпропетровська обл.
ТОВ "Сілта-Брік"	м. Дніпропетровськ
ПП ФО "Нота Кераміка"	м. Дніпропетровськ
ЗАТ "Зевс Кераміка" (12 %)	Донецька обл.
ЗАТ "Керамічні маси Донбасу"	Донецька обл.
ВАТ "Славянський керамічний комбінат"	Донецька обл.

* Частки підприємств у % від загального виробництва галузі (за даними Асоціації виробників, експортерів, імпортерів кераміки).

Специфічною рисою в діяльності вітчизняних промислових виробників є їх тяжіння до встановлення і посилення технологічних зв'язків з іншими підприємствами на основі вертикальної інтеграції. Найбільш масштабними на товарних ринках стали процеси формування вертикально-інтегрованих груп, які намагаються встановити контроль над підприємствами-учасниками, що забезпечують повний технологічний цикл виробництва продукції та її подальшу реалізацію. Це спричинило активне формування у керамічній галузі об'єднань підприємств, здебільшого вільного характеру без статусу юридичної особи.

Більшість виробників провадять зовнішню диверсифікацію у формі вертикальної інтеграції наступними шляхами:

1) відкриттям дочірніх і спільних підприємств (ДП і СП), інвестуванням і участю у капіталах новостворених та існуючих підприємств (причому виробники кераміки можуть виступати як у ролі інвестора, так і об'єктом інвестування). Так, ДП і/або СП є:

– ЗАТ "Піастрелла-К" (засновник ВАТ Завод "Керамік") [3];

– СП ЗАТ "Керамічні маси Донбасу" (засновники: ТНК "Watts Blake Beam" (м. Лондон), ЗАТ "Южно-октябрьские глины «ЮГ»", ДП ЗАТ "Глини Донбасу") [4];

– СП ЗАТ "Зевс Кераміка" (засновники: італійський виробник кераміки Emileramica S.p.A та ЗАТ "Южно-октябрьские глины «ЮГ»") [5];

– ДП ТОВ "Церсаніт Україна" (материнська компанія – ДП ТОВ "Церсаніт Інвест");

– ДП ТОВ "Агромат-Декор" (материнська компанія – ПТК ТОВ "Агромат") [6].

Причому, для СП ЗАТ "Керамічні маси Донбасу", СП ЗАТ "Зевс Кераміка" і ДП ТОВ "Агромат-Декор" підприємство-засновник є основним (або єдиним) постачальником сировини. Лише ЗАТ "Піастрелла-К" ("Шахровський кар'єр глини") і ТОВ "АТЕМ" мають власні ДП, які також – основні постачальники сировини [3; 7].

2) укладання ексклюзивних договорів на право продажу готової продукції. При цьому виробники або повністю передають функцію збуту (право реалізації товару) незалежній організації, або прагнуть мати контроль над продавцями. Таким чином:

– чотири виробники мають розгалужену дилерську мережу: ЗАТ "Зевс Кераміка", ТОВ "Сілта-Брік", ТОВ "АВАНТ", ВАТ "Славянський керамічний комбінат" [8; 15; 5];

– п'ять підприємств-виробників мають ДП, що займаються продажем готової продукції на ринку: ЗАТ "Львівський керамічний завод" (ДП "Прикарпатська кераміка"), ТОВ "Агромат-Декор" (ПТК ТОВ "Агромат" – материнська компанія), ЗАТ "Інтеркерама" (ДП "Торговий Дім «Інтеркерама»"), ЗАТ "Піастрелла-К" (ДП "Торговий Дім «Керамік»"), ЗАТ "ІнтерТайл" (ДП "Торговий Дім «Venissa Ceramica»") [6; 3; 9; 10];

– три підприємства мають договори на ексклюзивне право реалізації продукції іншими організаціями: ПП "Нота Кераміка" (ТОВ "Будівел Кераміка"), ЗАТ "ХПЗ" (ЗАТ "Голден Тайл"), ТОВ "АТЕМ" (Торгова компанія "Барвінок") [7; 11].

3) виготовленням продукції під певною торговою маркою для конкретного замовника ("вироблено для"). До таких виробників відносяться: ТОВ "Карпатська кераміка" (виготовляє продукцію для Торгівельної мережі "Епіцентр"); ТОВ "Агромат-

Декор" – для ПТК ТОВ "Агромат", ЗАТ "Піастрелла-К" – для корпорації "Київміськбуд" [3; 6].

Такі взаємовідносини між постачальником–виробником–продавцем обумовлені умовами ринку, що вимагають якісно нових форм і методів ведення господарської діяльності. Так, можемо сказати, що об'єднання підприємств у галузі будівельної кераміки здійснюється у двох напрямках: керовані (1) на основі контролю всіх учасників материнською компанією чи обраним органом, зі статусом чи без статусу юридичної особи і/або стратегічні (2) зі збереженням самостійності усіх учасників.

Створення таких об'єднань дозволяє вітчизняним виробникам значно простіше просуватися на нові регіональні, національні та міжнародні ринки. У період кризи 2008–2009 рр., на тлі падіння обсягів виробництва на 40 %, продажі за кордон зросли на 10 % (з 7,6 млн м кв. у 2008 р. – до 8,5 млн м кв. у 2009 р. відповідно) [2].

У структурі експорту перші місця обіймають лідери виробництва, що поділили між собою ринки збуту: ЗАТ "ХПЗ", ТОВ "Атем", ЗАТ "Зевс Кераміка", ЗАТ "Піастрелла-К" (табл. 2) [2].

Таблиця 2

Експорт керамічної плитки у 2008 р. за виробниками, %

Підприємство	Країна*		
	Росія	Молдова	Білорусь
ЗАТ "ХПЗ"	27	41	12
ТОВ "АТЕМ"	12	39	19
ЗАТ "Піастрелла-К"	0	7	27
ЗАТ "Зевс Кераміка"	32	5	16

* – % від загального обсягу виробництва підприємства

Пріоритетність зовнішньої торгівлі дозволила цим підприємствам контролювати ринки збуту інших країн: ЗАТ "ХПЗ" і ТОВ "АТЕМ" – близько 40 % ринку керамічної плитки Молдови та 35 % ринку Білорусі; ЗАТ "Піастрелла-К" – 35 % ринку Білорусі [2].

Для характеристики багатогалузевих виробничих об'єднань і комплексів у науковій та фаховій літературі використовують різні терміни і поняття, які мало узгоджені між собою та недостатньо визначають специфічні риси таких об'єднань.

Вітчизняні керовані об'єднання наближені до класичних корпорацій. У країнах з розвинутою економікою корпорація – це форма організації підприємницької діяльності, що передбачає дольову власність, юридичний статус і зосередження функцій управління в руках вищих професійних керівників (менеджерів), що працюють за наймом [12]. Вона має диверсифікований портфель сфер діяльності, що поєднує різні напрямки (кілька базових технологій, широка номенклатура продукції). Більшість таких корпорацій є автономними багатогалузевими комплексами (часто мультинаціональними), що побудовані на основі вертикальної інтеграції із замкнутим циклом виробництва кінцевого продукту [13].

В Україні поняття "корпорація" ототожнюється з поняттям "акціонерне товариство", вони розглядаються як синоніми, що зумовлені відсутністю у вітчизняному законодавстві чіткого визначення поняття "корпорація". Господарський кодекс України, визначає "корпоративне підприємство, що утворюється, як правило, двома або більше засновниками за їх спільним рішенням (договором), діє на засадах об'єднання майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників (учасників), їх спільного управління справами, на основі корпоративних прав, у тому числі через органи, що ними створюються, участі засновників (учасників) у розподілі

доходів та ризиків підприємства. Корпоративними є кооперативні підприємства, підприємства, що створюються у формі господарського товариства, а також інші підприємства, в тому числі засновані на приватній власності двох або більше осіб" [14].

Закон України "Про підприємства в Україні"¹ визначає, що "підприємства можуть об'єднуватись в корпорації – договірні об'єднання, створені на основі поєднання виробничих, наукових та комерційних інтересів, з делегуванням окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників" [14]. Підприємства, які входять до складу такого об'єднання, зберігають права юридичної особи. Об'єднання не відповідає за зобов'язаннями підприємств, які входять до його складу, а підприємства не відповідають за зобов'язаннями об'єднання, якщо інше не передбачено установчим договором (статутом).

Закон України "Про господарські товариства" взагалі ніяк не визначає (просто не містить) поняття "корпорація", "корпоративне підприємство" чи "корпоративне об'єднання".

Як наслідок, маємо, що у сучасній законодавчій базі неоднозначно визначено поняття і статус корпоративного підприємства/корпорації (чи об'єднання) та розмиті трактуються їхні можливі організаційно-правові форми. У зв'язку з цим, нами пропонується використовувати поняття "диверсифіковане корпоративне об'єднання" (ДКО) – інтегроване підприємницьке середовище/структура, в якому в межах загальної стратегії і з використанням єдиного фінансового й інформаційного потоку діє горизонтально інтегрована сукупність вертикально інтегрованих бізнесів [12].

¹ Закон втратив чинність на підставі Кодексу № 436-IV (436-15) від 16.01.2003.

Специфічними рисами такого об'єднання виступають: наявність декількох технологічних ланцюгів з виробництва певного продукту (роботи, послуги), між якими існує чіткий взаємозв'язок на організаційному та інформаційному рівнях. Це призводить до формування складної організаційної структури та необхідності комплексних досліджень для розробки спільної стратегії й обґрунтування прийняття рішень.

Учасники стратегічних об'єднань мають значно більше власної свободи у веденні бізнесу. Такі об'єднання можна віднести до стратегічних альянсів, які є поширеними в міжнародному бізнесі, але в Україні тільки починають своє активне формування. Особливо важливу роль вони відіграють на міжгалузевому рівні, а також для підприємств сфери послуг (у галузі будівельної кераміки це – оптова і роздрібна торгівля). Стратегічне об'єднання підприємств (альянс) передбачає взаємне об'єднання компетенцій, ресурсів, потужностей незалежних підприємств зі збереженням їхньої самостійності. Цілями створення альянсів є досягнення конкурентних переваг за рахунок об'єднання фінансових, науково-технічних, трудових ресурсів підприємств-учасників і отримання на цій основі синергійного ефекту. Основними проблемами при застосуванні такої форми об'єднання виступають внутрішні складності розподілу функцій управління (зокрема контролю), повноважень і відповідальності між учасниками, а також необхідність взаємної ділової довіри і координації дій усіх учасників альянсу.

Формування стратегічних альянсів є більш гнучким, оскільки не пов'язане зі зміною юридичного статусу та структури власності підприємств-учасників (окрім випадків взаємного обміну невеликими пакетами акцій). Підприємства здебільшого здобувають широке коло потенційних партнерів, при цьому різноманітність організаційних форм їхньої ділової співпраці дуже широка.

Висновки. За останні роки відбулися суттєві зміни у системі управління підприємствами, почала формуватися якісно нова концепція менеджменту. Після розвалу СРСР, масового проведення ринкових реформ та поступової інтеграції України у світовий економічний простір традиційні підходи до управління

на господарському, регіональному і галузевому рівнях потребують кардинального перегляду й адаптації до нових умов.

Сучасні виробники тяжіють до поновлення вертикальних технологічних і горизонтальних взаємозв'язків з іншими підприємствами. Специфіка виробничих процесів спонукає їх налагоджувати прямий взаємозв'язок (об'єднання) з постачальниками сировини. Складність і особливості комерційних ринкових процесів у сфері збуту готової продукції спричиняють активне перекладення функції просування і продажу на спеціалізовані підприємства.

Перспективи подальших розробок у цьому напрямку. Формування інтегрованих об'єднань підприємств у промисловості має базуватися на поглибленні спеціалізації окремих учасників з одночасним посиленням їхньої співпраці та кооперації. Це вимагає розробки методичних підходів до оцінювання і вибору певних форм інтеграції на основі ґрунтовного дослідження й аналізу її видів.

- [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державного комітету статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
- [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Асоціації виробників, експортерів, імпортерів кераміки (АПЕК). – Режим доступу: <http://www.ceramic.com.ua/ru/publications/2008-09/2.3.2.html>.
- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.piastrilla.com.ua>.
- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dcb.com.ua>.
- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zeusceramica.com>.
- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agromat.ua>.
- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.atem.com.ua>.
- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.silta-brick.com.ua>.
- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.venissa.com.ua>.
- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.intercerama.dp.ua>.
- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kharkovkeramika.com>.
- Белков А. М. Поддержка и развитие диверсифицированных корпоративных объединений как путь оздоровления национальной экономики [Электронный ресурс] / А. М. Белков. – Режим доступа: <http://www.cfn.ru/bandurin/article/sbm04/02.shtml>.
- Пішлек С. Особливості формування системи корпоративного управління в Україні / С. Пішлек // Економічний Часопис–XXI. – 1999. – № 9. – Режим доступу: <http://www.soskin.info/ea/1999/9/zmist.html>.
- Про підприємства в Україні: Закон України // "Відомості Верховної Ради. – 2003. – №№ 18-22.
- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zeusceramica.com>.

Надійшла до редколегії 15.09.2010

О. Жилінська, канд. екон. наук, доц.

ПРОЦЕС НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: СУТНІСНІ РИСИ ТА ЇХ ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОЯВ

Визначено сутнісні риси науково-технічної діяльності у контексті єдності її складових: досліджень і розробок, підготовки наукових кадрів та надання науково-технічних послуг, а також розглянуто особливості їх економічного прояву в умовах інформаційного типу господарювання.

Essential features of technical performance have been defined in the context of similarity of its components such as research and development, training of technical/engineering personnel and providing technical services. Also peculiarities of economic view have been examined in terms of information model of managing.

Постановка проблеми. При переході до постіндустріальної стадії розвитку цивілізації, що базується на інформаційному типі господарювання, домінуючу роль відіграють інформаційні види діяльності, що мають низку особливих властивостей, зокрема нематеріальний характер, нерозділеність виробництва і споживання інформаційних благ, суб'єкт-суб'єктну основу та ін. Це обумовлює потребу пошуку новітніх підходів до їх дослідження, оскільки використання теоретичних підходів, сформованих для аналізу проблем індустріального типу господарювання, якому притаманні матеріальний характер, розділеність у просторі і часі виробництва та споживання передовсім матеріальних благ, суб'єкт-об'єктна основа тощо. Серед інформаційністких видів

діяльності особливо вирізняється науково-технічна діяльність, для якої інформація, що в ній втілені наукові і технічні знання, виступає водночас і її предметом, і її результатом. Відтак виявлення сутнісних рис процесу науково-технічної діяльності та особливостей їх економічного прояву має значний пізнавальний інтерес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-технічна діяльність в єдності її складових – досліджень і розробок (ДіР), підготовки наукових кадрів та надання науково-технічних послуг практично не виступає об'єктом наукових досліджень. Зазвичай, головну увагу приділяють першій її складовій – ДіР, процеси проведення яких розглядаються з точки зору філософії науки (відзначимо роботи [10; 11; 15; 18; 21]), історії науки [3],